

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи
Зерова**

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ ДЕТЕКТИВІВ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДОНАТО КАРРІЗІ)**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми *«Переклад з
італійської та англійської мов»*,
спеціальність – 035 Філологія
Карина Олександрівна ЗАБИШНА
Науковий керівник:
асист. Ольга БОГДАНОВА
Рецензент: д.ф., асист. Олеся ВЕКЛИЧ

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри

теорії та практики перекладу романських мов

імені Миколи Зерова

№ ____ від « ____ » _____ 2026 року

в. о. завідувача кафедри _____ (підпис)

канд. філол. наук Циркунова Ірина Володимирівна

КИЇВ
2026

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ДЕТЕКТИВ. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ГОСТРОСЮЖЕТНОЇ ПРОЗИ	9
1.1. Жанрово-стилістичні особливості детективного твору та психологічного трилера.....	9
1.2. Детективна проза як об'єкт перекладознавчого аналізу	12
1.3. Методи, стратегії та трансформації у перекладі гостросюжетної літератури	15
1.4. Індивідуально-авторський стиль письменника та перекладацький код як методологічна стратегія відтворення детективу в перекладі	18
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ ДОНАТО КАРРІЗІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	24
2.1. Лексико-семантичний рівень перекладу творів Донато Каррізі	24
2.2. Морфологічні трансформації у перекладі творів Донато Каррізі.....	28
2.3. Синтаксичні трансформації у перекладі творів Донато Каррізі	31
2.4. Стилiстичні особливості відтворення тексту в перекладі в романах автора	35
Висновки до другого розділу	37
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
RIASSUNTO	46

АНОТАЦІЯ

У бакалаврській роботі досліджено особливості перекладу італійських детективних романів та психологічних трилерів українською мовою. Дослідження виконано на матеріалі відомих творів Донато Каррізі «Нашіптувач» (*Il suggeritore*) та «Гіпотеза зла» (*L'ipotesi del male*), які вийшли друком у видавництві «КСД» (Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля») у перекладі Любові Котляр. Актуальність роботи зумовлена великою популярністю детективного жанру в Україні та потребою детального вивчення способів відтворення індивідуального стилю автора. Об'єктом аналізу є оригінальні тексти романів італійською мовою та їхні українські переклади, а предметом — перекладацькі трансформації (лексичні, граматичні та стилістичні), використані для збереження специфіки цих гостросюжетних творів.

У процесі роботи нами було використано порівняльний, описовий методи, а також аналіз тексту в контексті. На основі проведеного аналізу ми встановили, що головна складність перекладу таких творів полягає у правильній передачі спеціальної криміналістичної та юридичної термінології, а також у збереженні атмосфери напруження (саспенсу). Нами з'ясовано, що італійські культурні та побутові реалії перекладачка відтворює переважно за допомогою запозичень (транслітерації) та дослівного перекладу (калькування), що дозволяє залишити італійський колорит. Водночас для передачі швидкого темпу мовлення та емоцій, які притаманні стилю Д. Каррізі, успішно застосовано перекладацькі заміни та адаптацію тексту під українського читача.

Можна дійти висновку, що українські переклади романів є якісними та точними, оскільки в них повністю збережено динаміку детективного сюжету та емоційний вплив оригіналу. Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можна використати під час вивчення практики художнього перекладу та стилістики романських мов.

Ключові слова: детективний жанр, психологічний трилер, Донато Каррізі, художній переклад, перекладацькі трансформації, італійська література, італійські реалії, саспенс, криміналістична термінологія.

ABSTRACT

The bachelor's thesis investigates the peculiarities of translating Italian detective novels and psychological thrillers into Ukrainian. The study is based on the material of famous works by Donato Carrisi *Il suggeritore* (*The Whisperer*) and *L'ipotesi del male* (*The Vanished Ones*), published by "KSD" (Book Club "Club of Family Leisure") and translated by Liubov Kotliar. The relevance of the work is driven by the great popularity of the detective genre in Ukraine and the need for a detailed study of the ways to reproduce the author's individual style. The object of the analysis consists of the original texts of the novels in Italian and their Ukrainian translations, while the subject includes translation transformations (lexical, grammatical, and stylistic) used to preserve the specific character of these crime fiction works.

In the course of the research, we applied comparative and descriptive methods, as well as contextual analysis of the text. Based on the analysis, we established that the main difficulty in translating such works lies in the correct rendering of specialized forensic and legal terminology, as well as in preserving the atmosphere of tension (suspense). We found that Italian cultural and social realities (for instance, the names of law enforcement agencies, such as *carabinieri*) are reproduced by the translator mainly through borrowing (transliteration) and literal translation (calque), which allows keeping the authentic Italian flavor. At the same time, to convey the fast pace of speech and emotions inherent in D. Carrisi's style, translation substitutions and adaptation of the text for the Ukrainian reader were successfully used.

It can be concluded that the Ukrainian translations of the novels are of high quality and accurate, as they fully preserve the plot dynamics and the emotional impact of the original. The practical value of the paper lies in the fact that its results

can be used during the study of literary translation practice and stylistics of Romance languages.

Keywords: detective genre, psychological thriller, Donato Carrisi, literary translation, translation transformations, Italian literature, Italian realities, suspense, forensic terminology.

ВСТУП

Література в житті людини відіграє надзвичайно важливу роль. Вона є основою для формування світогляду, естетичного сприйняття світу та міжкультурної комунікації. Щоб сприяти збереженню національних цінностей, відтворенню автентичного колориту та популяризації здобутків кожного народу через мову, активно використовується художній переклад. Детективний твір за своєю природою підпорядкований суворим жанровим правилам, де кожна деталь, опис місця злочину, доказ чи емоційне висловлювання мають важливе значення для розвитку сюжету та утримання уваги читача. Особливість цього жанру полягає в тому, що текст містить велику кількість спеціальної криміналістичної лексики, а також специфічних національних реалій, які потребують від перекладача високої професійної майстерності та точного підбору відповідників у мові перекладу.

Романи відомого італійського письменника Донато Каррізі посідають особливе місце в гостросюжетній літературі початку XXI століття. Його індивідуальний авторський стиль майстерно поєднує в собі риси класичного поліцейського детективу та глибокого психологічного аналізу характеру персонажів. Письменник створює особливу атмосферу напруження й тривожного чекання — саспенсу, яка є головним емоційним маркером його творів. Переклад книг Д. Каррізі українською мовою, який виконала Любов Котляр для видавництва «КСД», став важливою подією для українського читача. Проте в українській перекладознавчій літературі досі залишаються системно не дослідженими особливості перекладу детективних романів Донато Каррізі. Цим обумовлена **актуальність** даної **роботи**.

Метою роботи є здійснення порівняльного перекладознавчого аналізу стратегій, методів та трансформацій, які було використано для відтворення жанрових особливостей, юридичної лексики та атмосфери детективних романів Донато Каррізі в українських перекладах.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Дослідити жанрово-стилістичні особливості сучасного детективного твору та психологічного трилера
2. Розглянути детективну прозу як об'єкт перекладознавчого аналізу та визначити основні труднощі її відтворення
3. Охарактеризувати загальні перекладацькі стратегії та трансформації, які застосовуються у перекладі гостросюжетної літератури
4. Визначити сутність індивідуально-авторського стилю письменника та роль перекладацького коду як методологічної стратегії відтворення детективу в перекладі
5. Здійснити аналіз лексико-семантичного рівня перекладу творів Донато Каррізі, зокрема способів відтворення італійських реалій та спеціальної криміналістичної термінології
6. Дослідити особливості застосування морфологічних трансформацій у процесі відтворення текстів оригіналів українською мовою
7. Проаналізувати синтаксичні трансформації як засіб адаптації структури речень у перекладі детективних романів автора
8. Охарактеризувати стилістичні особливості відтворення тексту в перекладі та прагматичні прийоми збереження атмосфери напруження (саспенсу)

Об'єктом дослідження виступають оригінальні тексти детективних романів Донато Каррізі *Il suggeritore* та *L'ipotesi del male* італійською мовою та їхні українські переклади «Нашіптувач» і «Гіпотеза зла», виконані Л. Котляр.

Предметом дослідження є лексичні, граматичні та стилістичні перекладацькі трансформації, а також загальні стратегії форенізації та доместикації, використані для відтворення специфіки детективів Д. Каррізі в українських виданнях.

Матеріал дослідження становлять романи Д. Каррізі «*Il suggeritore*» (2009) та «*L'ipotesi del male*» (2013) мовою оригіналу, а також їхні українські версії «Нашіптувач» (2019) та «Гіпотеза зла» (2020), опубліковані

видавництвом «Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля"» у перекладі Л. Котляр.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано комплекс методів: *описовий метод* (для загальної характеристики теоретичної бази); *порівняльно-зіставний метод* (для аналізу відмінностей між оригіналом та перекладом); *метод контекстуального та компонентного аналізу* (для вивчення значень конкретних слів та термінів у тексті романів).

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали, висновки та зібрані приклади перекладу можуть бути використані під час вивчення практики художнього перекладу з романських мов, порівняльної стилістики, а також при підготовці спецкурсів із теорії літературних жанрів для студентів-філологів.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), висновків до кожного з розділів, загальних висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ДЕТЕКТИВ. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ГОСТРОСЮЖЕТНОЇ ПРОЗИ

1.1. Жанрово-стилістичні особливості детективного твору та психологічного трилера

У межах сучасного літературознавства детективний жанр (від лат. *detego* — «розкриваю») традиційно визначають через сукупність інваріантних композиційних елементів: наявність злочину як вихідної сюжетної події, фігури слідчого, що здійснює розслідування, системи доказів і підозр, а також фінального акту розкриття таємниці. Саме ця композиційна формула — злочин → розслідування → розкриття — є тим інваріантом, що дозволяє відносити твір до детективного жанру незалежно від того, яких тематичних чи стилістичних нашарувань він набуває в межах конкретної історичної доби.

У сучасному літературознавстві та перекладознавстві дослідження художньої специфіки гостросюжетної прози дедалі частіше виходить за межі спрощеного сприйняття її як суто розважального чи масового продукту. Попри те, що детективна література тривалий час вважалася маргінальним складником художнього процесу, новітні наукові розвідки доводять наявність у ній потужного інтелектуального та естетичного потенціалу. Як зазначає дослідниця Т. Гуляк, детективний жанр, що домінував серед книг протягом більшої частини XX століття, сьогодні переживає глибоку трансформацію, еволюціонуючи від масової літератури до складних інтелектуальних форм [Гуляк 2013, с. 314]. Сучасний детектив порушує складні філософські, соціальні та морально-етичні питання, що змушує переглянути усталені погляди на генезу та типологію цього жанру.

Історичний розвиток детективного жанру демонструє перехід від жорстких канонічних схем до гнучких гібридних форм. Класична модель детективу, яка формувалася у працях Едгара Аллана По та Артура Конан Дойла, спиралася на сувору інтелектуальну гру. Логічна структура такого тексту завжди підпорядкована розслідуванню таємничого злочину, де ключову роль відіграє раціональне мислення слідчого. Композиційна архітектура

класичного детективу тримається на трьох обов'язкових елементах: фігурі детектива, фігурі злочинця та наявності системи матеріальних доказів, які утворюють причинно-наслідковий ланцюжок [Ципанов 2025, с. 58].

Проте європейська, і зокрема італійська літературна традиція, сформувала свій унікальний вектор розвитку гостросюжетної прози. В італійській культурі детективний жанр отримав самобутню назву — *giallo* (жовтий). Цей термін виник наприкінці 20-х років XX століття через суто прагматичний видавничий чинник: видавництво *Mondadori* почало випускати серію перекладних кримінальних романів у делікатних обкладинках яскраво-жовтого кольору [Turro 2023, р. 10] (тут і далі переклад наш. — З. К.). З часом колірна ознака перетворилася на повноцінну жанрову дефініцію, яка охоплює всі різновиди детективних розслідувань.

У другій половині XX та на початку XXI століття італійський детектив зазнав суттєвих трансформацій. Дослідники вказують на запуск потужного процесу «нуаризації» (*noirizzazione*) італійського кримінального нарративу [Casoli 2021, р. 41]. Детективна лінія починає тісно переплітатися з похмурою естетикою нуару, де межа між добром і злом стає розмитою.

Постає принципове термінологічне питання: чи можна вважати романи, у яких психологічна напруга та заглиблення в мотивацію злочинця превалюють над суто логічною загадкою, дійсно детективними, чи слід кваліфікувати їх виключно як психологічні трилери? На нашу думку, протиставлення «детектив — психологічний трилер» є методологічно некоректним, оскільки ці поняття розташовані в різних класифікаційних площинах. Детектив як жанр визначається композиційно-структурним інваріантом (розслідування злочину, фігура слідчого, доказова логіка, фінальне розкриття), тоді як «психологічний трилер» позначає функціонально-тональний регістр — тип емоційного впливу на реципієнта (напруга, тривожне очікування, заглиблення в психологію персонажів). Це не конкуруючі жанри, а дві різні осі класифікації, що можуть поєднуватися в одному творі.

Найбільш помітним результатом цієї еволюції став психологічний трилер. У межах цього різновиду фокус авторської уваги зміщується з суто фактологічного питання «хто вчинив злочин?» на глибше питання — «чому саме його було вчинено?» [Basili 2024, p. 28]. Романи відомого сучасного італійського письменника Донато Каррізі, зокрема «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла», є репрезентативними зразками такої жанрової моделі. У його текстах зберігається формальний каркас офіційного розслідування, але головним полем аналізу стає внутрішній світ серійних убивць та психологічні травми правоохоронців.

Тому коректніше говорити не про відхід від детективного жанру, а про його еволюційний підтип — психологічний детектив, у якому жанротворчий композиційний каркас лишається детективним, тоді як емоційно-стилістична тональність тяжіє до трилера. Саме в цьому статусі — детектив за структурою, психологічний трилер за тональністю — романи «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» є предметом нашого дослідження.

Зміна жанрових орієнтирів безпосередньо впливає на стилістику тексту. Особливої ваги набуває поняття «оповідного простору». Як підкреслюють Н. Малащук-Вишневська, О. Козачишина та А. Мосійчук, оповідний простір детективного тексту формується за допомогою спеціальних наративних прийомів, серед яких ключову роль відіграють ретроспекція (повернення до минулих подій злочину) та проспекція (передбачення майбутніх кроків убивці) [Малащук-Вишневська, Козачишина, Мосійчук 2022, с. 141].

Головним емоційним маркером психологічного трилера є створення ефекту саспенсу (невизначеності, тривожного чекання). Крім того, сучасні автори активно використовують підтекст. Як слушно зауважує у своєму дослідженні конвенційних детективних сцен А. Хіміч, підтекст виступає інструментом фокусування на розкритті характеру персонажа. Він реалізується через вербальну дію — перебивання на півслові, повторення, натяки, що створює емоційну напругу без прямого називання проблеми [Хіміч 2024, с. 180].

Отже, ефект психологічного напруження в детективній прозі Д. Каррізі реалізується через систему конкретних лінгвостилістичних засобів:

1. *Синтаксична фрагментація*: використання коротких, уривчастих речень у моменти найвищої напруги.
2. *Емоційно-експресивна лексика*: насичення описів словами, що кодують тривогу та прихований страх.
3. *Прихований підтекст та еліпсис*: створення текстових лакун і пауз у діалогах, які читач змушений інтуїтивно заповнювати самостійно.

Сучасний італійський детективний роман у формі психологічного трилера є складним об'єктом філологічного аналізу, що вимагає від перекладача глибокого розуміння того, як ці коди функціонують на рівні мовної структури художнього твору.

1.2. Детективна проза як об'єкт перекладознавчого аналізу

Переклад художнього тексту детективного жанру та психологічного трилера в сучасному перекладознавстві розглядається не просто як механічна заміна мовних одиниць мови оригіналу відповідниками мови перекладу, а як складний багаторівневий процес міжкультурної та прагматичної комунікації. Специфіка детективної прози, її жанрові обмеження, канонічні правила та композиційні домінанти безпосередньо впливають на вибір перекладацьких стратегій і суттєво трансформують їх у процесі роботи над текстом. Як справедливо наголошує дослідниця Карен Сіго, детективна література через наявність чітких піджанрових маркерів вимагає від перекладача усвідомленого підходу до вибору мовних засобів, оскільки жанрова матриця твору безпосередньо диктує характер міжмовних перетворень [Seago 2014, p. 2] (тут і далі переклад наш. — З. К.).

У контексті сучасних лінгвокультурних досліджень художній простір детективу дедалі частіше інтерпретується як важливе джерело соціокультурної інформації. Британська дослідниця кримінальної прози Маржорі Юе у своєму

дисертаційному дослідженні висуває концептуальну тезу про те, що перекладений детективний роман функціонує насамперед як інтеркультурний наратив. Вона зазначає: «якщо забути про сам злочин, то кримінальна проза — це перш за все розповідь про культуру» [Huet 2024, p. 2]. Величезна популярність сучасних детективних романів серед іншомовних реципієнтів ґрунтується саме на їхньому глибокому локальному та національному заземленні. Автори гостросюжетної прози свідомо вплітають у текстову тканину елементи, які демонструють і звеличують культурну ідентичність своєї країни, що перетворює роботу перекладача на важливу місію з репрезентації чужої культури в соціумі-реципієнті [Huet 2024, p. 2].

Однією з найважливіших перекладознавчих проблем, що виникають під час аналізу детективного тексту як об'єкта перекладу, є відтворення слів-реалій та безеквівалентної лексики. Як доводить у своєму дослідженні Юлія Грон, реалії в детективному жанрі посідають особливе місце, оскільки вони покликані не лише відтворити побутові чи історичні деталі сюжету, а й сформувати специфічний національний колорит та атмосферу, у якій розгортається розслідування [Грон 2021, с. 58]. Способи відтворення реалій є важливим індикатором перекладацької стратегії, адже цей клас лексики наочно демонструє особливості взаємодії лінгвокультурних систем у синхронному та діяхронному аспектах [Зорівчак 1989, с. 48]. Неправильний вибір прийому перекладу реалії може або повністю стерти автентичний простір твору, або, навпаки, перевантажити текст незрозумілими для читача запозиченнями.

Для глибшого розуміння специфіки детективної прози як об'єкта перекладу доцільно залучити положення функціонального перекладознавства, зокрема скопос-теорії, яка дозволяє перемістити фокус із суто лінгвістичних розбіжностей на мету (грец. *skopos*) самого перекладацького акту [Лалаян 2018, с. 1]. У випадку детективу головна мета перекладу полягає в точному відтворенні прагматичного та емоційного впливу: читач перекладу має відчувати таку саму напругу та рухатися сюжетом із тією самою швидкістю, що й читач першотвору. Детальніше функціональні поняття точності та лояльності

перекладача розглянуто в підрозділі 1.4 у зв'язку з відтворенням індивідуально-авторського стилю.

Окрім сюжетно-композиційного рівня, детективна проза висуває серйозні вимоги до відтворення лексико-синтаксичної організації тексту. Досліджуючи проблеми перекладу сучасних інтелектуальних детективів та трилерів, А. В. Советна та О. В. Лісун наголошують, що художньому стилю таких творів притаманна специфічна організація речень, яка безпосередньо передає коннотативні та прагматичні характеристики подій, психологічний стан персонажів та емоційне тло розслідування [Советна, Лісун 2019, с. 1]. Текст трилера часто насичується спеціальними криміналістичними термінами, аббревіатурами, топонімами та іншомовними вкрапленнями, які виконують важливу текстотворчу функцію. Перекладач має не лише володіти розлогими термінологічними знаннями, а й уміти вмонтувати цю специфічну лексику в україномовний контекст так, щоб вона звучала природно, але зберігала свій прагматичний потенціал [Советна, Лісун 2019, с. 1].

Окремим аспектом перекладознавчого аналізу гостросюжетної прози, особливо сучасної італійської, є лінгвокультурна адаптація розмовного мовлення, жаргонізмів та соціально маркованої лексики. Як зазначає К. С. Бумар, переклад сучасної італійської художньої прози українською мовою часто залежить не лише від системних розбіжностей між двома мовами, а й від особистих і фонових знань перекладача [Бумар 2020, с. 25]. Сучасний італійський детектив та психологічний трилер (зокрема романи Донато Каррізі *Il suggeritore* та *L'ipotesi del male*) відзначаються високим рівнем реалізму у змалюванні кримінального світу, що вимагає відтворення емоційно забарвлених висловлювань, діалогічного напруження та специфічного субдискурсу правоохоронних органів. Усі ці елементи потребують від перекладача складних семантико-когнітивних та прагматичних трансформацій задля досягнення повноцінної перекладацької еквівалентності [Бумар 2020, с. 25].

На основі вищезазначеного можна дійти висновку, що детективна проза та психологічний трилер є складними та багатовимірними об'єктами для перекладознавчого аналізу. Вони вимагають від дослідника комплексного підходу, який гармонійно поєднує в собі:

1. культурний аналіз (для точного відтворення національних реалій та збереження італійського колориту);
2. функціонально-прагматичний аналіз (для збереження загальної мети тексту, його емоційного впливу та атмосфери саспенсу);
3. структурно-композиційний аналіз (для утримання детективної інтриги, авторських натяків та запобігання «стиранню» сюжетних кроків розслідування) [Хан 2012, с. 206].

Саме такий тривекторний підхід дозволяє перекладачеві створити якісний, адекватний та еквівалентний текст, який буде лояльним до автора оригіналу та повністю зрозумілим для українського читача.

Реалізація цього тривекторного підходу на практиці неможлива без чіткого розуміння конкретного інструментарію перекладацьких трансформацій, огляду якого присвячено наступний підрозділ.

1.3. Методи, стратегії та трансформації у перекладі гостросюжетної літератури

Досягнення еквівалентності та адекватності у процесі відтворення художньої прози гостросюжетних жанрів безпосередньо пов'язане із застосуванням перекладацьких трансформацій [Коптілов 1972, с. 14]. У сучасному перекладознавстві під трансформаціями розуміють різнорівневі зміни — формальні, лексичні, граматичні чи стилістичні, до яких вдається перекладач для точної передачі змісту оригіналу художнього твору [Журавель, Хайдарі 2015, с. 148]. Необхідність таких перетворень зумовлена як розбіжностями в системах і структурах італійської та української мов, так і відмінностями в культурних та мовленнєвих традиціях двох народів [Кияк 2006, с. 88; Нідзельська, Рокоман 2023, с. 612].

Окреслюючи методологічну базу дослідження, доцільно звернутися до класичної трансформаційної теорії перекладу, яка залишається фундаментальним підґрунтям для сучасних лінгвістичних розвідок. Попри тривалий час існування цієї концепції, її базова матриця активно застосовується та переосмислюється у працях новітніх дослідників, що доводить її універсальність для різних мовних пар при аналізі рівнів еквівалентності. Згідно з цим підходом, перекладацькі трансформації за своїм формальним характером розподіляють на чотири основні типи: перестановки, заміни, додавання та опущення [Нагорнюк, Нідзельська 2025, с. 189].

Для детального практичного аналізу художнього тексту детективного роману суттєве значення має внутрішня класифікація замінювальних прийомів. Сучасні науковці наголошують, що в процесі досягнення еквівалентності перекладачеві доводиться оперувати розгалуженою системою лексико-семантичних та лексико-граматичних трансформацій [Задорожна 2020, с. 57]. На основі лінгвістичного моніторингу сучасної художньої прози виокремлюють такі ключові лексико-семантичні прийоми:

1. *Конкретизація* — заміна слова або словосполучення оригіналу з ширшим значенням на одиницю мови перекладу із вузьким, конкретнішим значенням. У детективному тексті цей прийом є важливим для точного відтворення матеріального світу, деталей розслідування чи специфічних дій персонажів.
2. *Генералізація* — процес, протилежний конкретизації, що полягає в заміні вихідного вузького поняття ширшим і загальнішим.
3. *Диференціація* — лексична заміна, за якої вибір відповідника ґрунтується на контекстуальному значенні слова, коли мова перекладу має кілька варіантів для відтворення однієї лексичної одиниці оригіналу.
4. *Модуляція (або змістовий розвиток)* — заміна слова чи словосполучення оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої логічно випливає із значення вихідного слова, пов'язане з ним причинно-наслідковими відношеннями, але не є тотожним [Задорожна 2020, с. 59].

Окрім суто семантичних перетворень, специфіка детективного жанру вимагає залучення ширшого комунікативного контексту. У зв'язку з цим особливого значення набувають розвідки професора В. І. Карабана щодо *узусних перекладацьких трансформацій*. Дослідник обґрунтовує концепцію, за якою значна частина перекладацьких змін зумовлена не системними мовними розбіжностями (на рівні граматики чи словникового складу), а правилами й традиціями мовленнєвої поведінки (узусом) у культурі-реципієнті [Карабан 2018, с. 186]. При перекладі італійського детектива українською мовою узусні трансформації стають базовим інструментом лінгвокультурної адаптації, оскільки вони дозволяють приписати криміналістичним, правовим та побутовим описам таку мовну форму, яка сприйматиметься українським реципієнтом як природна й автентична, але не порушить авторського задуму.

Переклад гостросюжетної прози також безпосередньо пов'язаний із розробкою стратегій відтворення культурно маркованої лексики (слів-реалій). Як зазначає Ю. Грон, етнокультурний компонент у детективному жанрі є вагомим чинником текстотворення. Дослідниця вказує, що для збереження національного колориту перекладачі найчастіше звертаються до таких методів, як транскрибування, транслітерація та калькування, тоді як для забезпечення зрозумілості юридичного чи побутового контексту застосовують описовий переклад та аналогічні заміни [Грон 2021, с. 61].

Вибір між цими прийомами визначається глобальною метою перекладацького акту. Сучасні закордонні дослідники, аналізуючи детективну прозу крізь призму скопос-теорії, наголошують на необхідності дотримання балансу між стратегіями форенізації (відчуження) та доместикації (одомашнення) [Wu, Hua, Chen 2025, p. 11]. Стратегія форенізації дозволяє зберегти італійську автентичність художнього простору романів Д. Каррізі, тоді як доместикація забезпечує високу динаміку синтаксису, плавність сприйняття тексту читачем та утримання емоційного ефекту саспенсу.

Таким чином, методологічний апарат для дослідження особливостей перекладу сучасного італійського детективу базується на синтезі класичних

класифікацій структурних трансформацій та сучасних функціонально-прагматичних стратегій перекладознавства. Застосування цих методів дозволяє перекладачеві забезпечити прагматичну адекватність тексту, зберігши як фактологічну точність кримінального розслідування, так і психологічну напругу оригінального твору.

1.4. Індивідуально-авторський стиль письменника та перекладацький код як методологічна стратегія відтворення детективу в перекладі

У сучасному перекладознавстві успішність відтворення художнього твору гостросюжетної прози безпосередньо залежить від глибокого розуміння лінгвістичної та естетичної природи індивідуально-авторського стилю (ідіостилю) оригінального тексту. Поняття ідіостилю охоплює унікальну систему мовних, стилістичних, жанрово-композиційних та концептуальних засобів, які притаманні конкретному авторові й відображають його індивідуальне світосприйняття [Селіванова 2006, с. 234]. Головним критерієм оцінки якості перекладацької діяльності в цій царині виступає не просто збереження семантичної точності на рівні окремих слів, а повне відтворення прагматичного потенціалу тексту, тобто його здатності викликати у приймаючого реципієнта емоційні та інтелектуальні реакції, адекватні реакціям читача першотвору [Володіна, Рудківський 2017, с. 71].

Для опису методології взаємодії між мовними системами автора та перекладача в науковий обіг уведено поняття «перекладацького коду». Перекладацький код розглядається як індивідуальна стратегічна програма перекладача, спрямована на декодування авторських інтенцій та їхню подальшу реконструкцію засобами мови перекладу з урахуванням лінгвокультурних чинників приймаючого соціуму. Дослідження проблем художнього перекладу крізь призму функціонального підходу, зокрема скопос-теорії, дозволяє стверджувати, що формування перекладацького коду підпорядковане меті самого перекладацького акту [Лалаян 2018, с. 162].

У контексті відтворення ідіостилю ключовими концептами функціональної теорії виступають функціональна точність та етичний принцип лояльності [Лалаян 2018, с. 162]. Лояльність перекладача має двовекторну природу: з одного боку, він зобов'язаний виявити лояльність до автора оригіналу, максимально точно зберігши його творчу індивідуальність та ідейно-естетичні настанови, а з іншого — до читача перекладу, забезпечивши для нього природність сприйняття тексту й зрозумілість контексту. При роботі з детективним текстом цей баланс набуває особливої гостроти. Перекладацький код має бути налаштований на утримання «перекладацької таємниці», оскільки художня структура трилера тримається на строго вивіреному розподілі інформації.

Особливості індивідуально-авторського стилю майстра детективного жанру безпосередньо втілюються в його наративних та композиційних кодах. Як доводять наукові розвідки О. Г. Хан, відтворення композиційної системи детективного тексту є автономним і надзвичайно відповідальним перекладознавчим завданням. Дослідниця обґрунтовує феномен, за якого невдало обрана перекладацька стратегія може призвести до «стирання» композиційно-сюжетних кроків оригінального детективного тексту [Хан 2012, с. 206]. Це відбувається у випадках, коли перекладач вдається до невинуватених стилістичних спрощень, нівелює авторський підтекст або передчасно експлікує натяки й «хибні сліди», які письменник заклав у наратив для стимуляції читацького розслідування. Таким чином, перекладацький код художнього кримінального наративу вимагає ретельного збереження архітектоніки інтриги, де кожна мовна одиниця виконує важливу сюжетну функцію [Хан 2019, с. 105].

При аналізі ідіостилю сучасних італійських авторів гостросюжетної прози (зокрема Донато Каррізі) перекладачеві доводиться стикатися з багаторівневою організацією мовного матеріалу. Сучасний італійський детектив характеризується високим рівнем реалізму, що виявляється у специфічному поєднанні різних мовних реєстрів. Роман «Нашіптувач» (*Il suggeritore*, 2009,

видавництво Longanesi) — дебютний твір Д. Каррізі, удостоєний премії Bancarella. У його основі — розслідування спеціальною федеральною групою під керівництвом криміналога Горана Гавіли серії зникнень дівчаток; до команди приєднується Міла Вашкез, фахівчиня з пошуку безвісти зниклих. Кульмінаційне сюжетне рішення розкриває, що злочинець діяв не напругу, а психологічно «нашіптував», тобто навіював свою волю іншим людям, спонукаючи їх до злочину; фінальна сюжетна лінія також зачіпає особисту психологічну травму самого Гавіли. Така побудова — суворо процедурне розслідування, що завершується розкриттям глибинної психологічної травми, — є показовим утіленням «психологічного детективу» в розумінні, обґрунтованому в підрозділі 1.1.

Роман «Гіпотеза зла» (*L'ipotesi del male*, 2013, Longanesi, премія Scerbanenco) сам автор називає не прямим продовженням, а «книго-близнюком» «Нашіптувача»: дія відбувається через кілька років, головною героїнею знову є Міла Вашкез, цього разу в парі з особливим агентом Сеймоном Берішем. Сюжет вибудовано навколо загадкової постаті Кайруса, пов'язаної з поверненням людей, що зникли багато років тому, — лінія, що розгортається через архів безвісти зниклих, який у тексті символічно називають «Лімбо». Стилiстично роман зберігає ту саму процедурну рамку (допити, інституційні протистояння між слідчими, суддею та керівництвом поліції), водночас поглиблюючи екзистенційний і психологічний вимір через саму центральну метафору назви — необхідність сформулювати раціональну «гіпотезу» там, де логічних доказів бракує.

Досліджуючи проблеми лінгвокультурної адаптації в українськомовних перекладах сучасної італійської прози, К. С. Бумар наголошує, що адекватна передача такого гетерогенного художнього простору часто залежить від особистих і фонових знань перекладача [Бумар 2020, с. 25]. Перекладач постає як медіатор, що здійснює складні семантико-когнітивні й прагматичні трансформації задля досягнення перекладацької еквівалентності. Своєрідне побутування розмовної лексики та емоційних діалогів в італійському трилері

вимагає від перекладацького коду гнучкості: текст має зберігати динаміку напруги, але уникати штучності чи калькування італійських синтаксичних структур [Бумар 2020, с. 25].

Теоретичне обґрунтування методології збереження ідіостилю в перекладі знаходимо у працях відомого італійського мислителя, семіотика й письменника Умберто Еко. У своїй фундаментальній праці «*Dire quasi la stessa cosa*» він визначає художній переклад не як пасивне копіювання, а як активний «процес переговорів» (*negoziazione*) між двома культурами [Еко 2003, р. 2] (тут і далі переклад наш. — З. К.). Згідно з концепцією У. Еко, заради збереження загального прагматичного ефекту твору, його ритміки, атмосфери та авторського стилю перекладач змушений йти на певні компроміси на нижчих (лексичних чи граматичних) рівнях тексту [Радчук 2002, с. 155].

У випадку психологічних трилерів Донато Каррізі, таким головним ефектом, який підлягає обов'язковому збереженню в ході «переговорів», виступає атмосфера психологічної напруги (саспенс). Перекладацький код Любові Котляр у роботі над романами «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» для видавництва «КСД» базується на глибокому розумінні цього принципу: перекладачка майстерно поєднує глобальну стратегію форенізації (збереження італійських антропонімів, топонімів, реалій правоохоронної системи) з доместикацією (динамічною синтаксичною адаптацією описів та внутрішніх монологів), що дозволяє адекватно відтворити індивідуальну манеру Каррізі як майстра сучасного європейського трилера.

З огляду на це, вивчення індивідуально-авторського стилю письменника у зіставленні з перекладацьким кодом є надійною методологічною стратегією нашого дослідження. Такий підхід дозволяє проаналізувати практичний матеріал не ізольовано, а системно — як цілісний процес трансформації авторських художніх кодів оригіналу в еквівалентні коди мови перекладу.

Висновки до першого розділу

Проведене теоретичне дослідження дозволяє сформулювати цілісні та послідовні підсумки щодо жанрової природи й специфіки перекладу сучасної гостросюжетної прози. На основі комплексного аналізу наукового матеріалу нами з'ясовано, що сучасний детективний роман зазнав суттєвої жанрової еволюції, яка виявляється в активній гібридизації класичних канонів лінійного розслідування злочину з похмурою естетикою нуару та глибоким психологізмом трилера. На прикладі художнього всесвіту Донато Каррізі встановлено, що головним емоційним та прагматичним маркером його індивідуально-авторського стилю виступає атмосфера саспенсу. Цей ефект невизначеності й тривожного очікування конструється в оригінальному тексті через систему синтаксичної фрагментації, насичення описів емоційно-експресивною лексикою та активне використання прихованого підтексту, що змушує реципієнта ставати безпосереднім учасником інтелектуального пошуку.

Зіставний аналіз детективної прози як об'єкта перекладознавчої рецепції довів, що такі гостросюжетні тексти функціонують насамперед у статусі інтеркультурних наративів, які відображають соціокультурну та національну ідентичність країни походження. Головна складність їхнього художнього трансферу полягає в утриманні принципу перекладацької таємниці, оскільки будь-яке передчасне розкриття авторських натяків, стилістичне спрощення чи нівелювання системи хибних слідів може призвести до небажаного стирання сюжетно-композиційних кроків розслідування. Окрім того, функціонування тексту в межах скопос-теорії актуалізує категорію лояльності перекладача. Цей етичний принцип має чіткий двовекторний характер і вимагає від дослідника гармонізації творчих інтенцій автора оригіналу з комунікативними й емоційними очікуваннями українського читача, який має рухатися сюжетом із тією самою швидкістю, що й читач першотвору.

Для досягнення прагматичної адекватності та еквівалентності перекладу детективної прози перекладач оперує розгалуженим методологічним апаратом, що поєднує класичні структурні трансформації з новітніми функціональними

стратегіями. Нами обґрунтовано, що використання лексико-семантичних перетворень, серед яких особливе місце посідають конкретизація, генералізація, модуляція та диференціація, обов'язково доповнюється категорією узусних перекладацьких трансформацій. Узусні зміни дають змогу успішно адаптувати специфічний криміналістичний, медичний та юридичний дискурс італійського тексту під традиції мовленнєвої поведінки культури-реципієнта, не порушуючи при цьому загального фактологічного каркаса та сюжетної логіки твору.

У процесі відтворення індивідуально-авторського стилю письменника визначальним чинником виступає формування гнучкого перекладацького коду, який регулює взаємодію між стратегіями форенізації та доместикації. Художній простір романів Донато Каррізі відзначається гетерогенністю мовних реєстрів, де сухий правовий дискурс оперативних груп контрастує з живим розмовним мовленням персонажів. Інтерпретація перекладу як процесу активних переговорів між двома культурами дозволяє перекладачеві Любові Котляр йти на виправдані компроміси на нижчих мовних рівнях заради збереження глобального прагматичного ефекту напруги. У такий спосіб обрана теоретична методологія повністю задовольняє вимоги наукового аналізу та забезпечує надійну основу для нашого подальшого практичного дослідження українських видань романів автора.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ ДОНАТО КАРРІЗІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Лексико-семантичний рівень перекладу творів Донато Каррізі

Лексико-семантичний рівень дослідження відображає особливості художнього світу твору, допомагає розкрити специфіку характерів персонажів та детально відтворити подійний ряд. У межах детективного жанру аналіз лексичних одиниць має пріоритетне значення, оскільки автор розбудовує сюжетну інтригу через використання точних деталей, описів доказів та специфіки розслідування.

Порівняльно-зіставний аналіз романів Донато Каррізі «Нашіптувач» (*Il suggeritore*) та «Гіпотеза зла» (*L'ipotesi del male*) у зіставленні з українськими перекладами Любові Котляр демонструє різноманітність застосованих міжмовних замін. У ході дослідження практичного матеріалу було зафіксовано використання широкого спектра перекладацьких засобів, вибір яких зумовлений розбіжностями в семантичній структурі італійської та української мов [Задорожна 2020, с. 55]. Під час опрацювання текстів Любов Котляр спиралася на використання як регулярних лексичних одиниць, так і на різні види контекстуальних перетворень. Наукові розвідки В. Корунця підтверджують, що вибір конкретного лінгвістичного засобу завжди залежить від текстового оточення та жанрових особливостей оригіналу [Корунець 2008, с. 112].

Для систематизації виявленого матеріалу та наочного відображення трансформаційних процесів нами було укладено зведену таблицю лексико-семантичних відповідностей.

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНІВ
Д. КАРРІЗІ**

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Перекладацька трансформація, способи перекладу
1	<i>tavola calda cinese</i>	китайський ресторан	генералізація
2	<i>la struttura della palazzina</i>	будинок	генералізація
3	<i>il protocollo di ricerca</i>	протокол пошуку	калькування
4	<i>quartiere ghetto</i>	квартал гетто	калькування
5	<i>medaglietta con San Sebastiano</i>	медальйон із зображенням святого Себастьяна	додавання (експлікація)
6	<i>spunto inatteso</i>	неочікуваний напрям для слідства	конкретизація
7	<i>unità mobile</i>	службовий фургон / фургон мобільної групи	контекстуальна заміна (субституція)
8	<i>il caso del Signore della buonanotte</i>	справа Повелителя добрих снів	калькування з семантичною модифікацією

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Перекладацька трансформація, способи перекладу
9	<i>Limbo</i>	Лімб	транслітерація
10	<i>fucile Bushmaster-223</i>	гвинтівка "Бушмастер-223"	транскрипція + додавання лексеми
11	<i>polizia</i>	поліція	словниковий відповідник

Італійське словосполучення *tavola calda* позначає специфічну побутову реалію Італії — невеликий заклад швидкого харчування, що пропонує гарячі страви, будучи чимось середнім між кафетерієм, бістро та їдальнею. В українській лінгвокультурі немає точного однослівного еквівалента, який би передавав особливості цього типу закладу. Перекладачка узагальнила це поняття до нейтрального «ресторан». У результаті такого кроку дещо втрачається специфічний відтінок недорогої «закусочної», проте текст стає повністю зрозумілим для українського читача, не вимагаючи використання обтяжливих посторінкових виносок. Схожа перекладацька тенденція спостерігається і під час аналізу архітектурного терміна *palazzina*, що в оригіналі означає малоквартирний міський житловий будинок або особняк на кілька поверхів. Любов Котляр замінює це відносно вузьке поняття ширшим словом «будинок», оскільки конкретні архітектурні параметри споруди не несуть важливого інформаційного навантаження в аналізованій сцені [Карабан 2004, с. 78].

У прикладі з релігійною реалією *medaglietta con San Sebastiano* перекладачка застосовує трансформацію додавання, вводячи у текст словосполучення «із зображенням» замість дослівного перекладу «медальйон зі святим Себастьяном». Введення додаткової лексеми допомагає компенсувати

культурну відстань між мовами, розкриваючи прихований логічний зв'язок (експлікуючи його) без порушення стилістичної цілісності художнього опису.

Процедурний юридичний термін *protocollo di ricerca* передано в українському тексті за допомогою дослівної кальки — «протокол пошуку». Таке рішення виглядає цілком виправданим, оскільки в українському офіційно-діловому та правоохоронному дискурсах існує аналогічна модель утворення найменувань документів («протокол + іменник у родовому відмінку»). Подібним чином калькується і соціологічний термін *quartiere ghetto* («квартал гетто»). Загальновідомі інтернаціональні поняття, такі як *polizia*, відтворюються прямим словниковим відповідником «поліція», оскільки вони мають абсолютний збіг значень та функцій в обох аналізованих культурах і не вимагають жодних контекстуальних модифікацій.

У випадках, коли загальні італійські фрази використовуються авторами в суворому криміналістичному контексті, перекладачка вдається до звуження їхнього значення. Вираз *spunto inatteso* (буквально — «неочікуваний поштовх/зачіпка») трансформується у стійке професійне кліше «неочікуваний напрям для слідства», що миттєво занурює читача в атмосферу розслідування. Широке поняття *unità mobile* (мобільна одиниця/підрозділ) замінюється контекстуальним варіантом «службовий фургон» або «фургон мобільної групи». Така субституція (заміна) зумовлена конкретною ситуацією роману, де правоохоронці здійснюють спостереження у спеціально обладнаному транспортному засобі.

У романах Каррізі важливе значення мають специфічні кодові назви та імена. Назву поліцейського архіву зниклих безвісти та нерозкритих справ *Limbo* перекладено як «Лімб» за допомогою транслітерації. Це дозволяє зберегти похмуру релігійно-філософську метафору автора (місце перебування душ, що не потрапили до раю). Художнє прізвисько серійного вбивці *Signore della buonanotte* перекладено як «Повелитель добрих снів». Тут використано калькування з елементами семантичної модифікації: італійське *buonanotte* («на добраніч») замінено більш поетичним та водночас зловісним в контексті

детективу виразом «добрих снів». Під час відтворення назви вогнепальної зброї *fucile Bushmaster-223* перекладачка поєднує транскрипцію власної назви марки («Бушмастер-223») із додаванням родового поняття «гвинтівка», що допомагає читачеві чітко ідентифікувати описуваний предмет.

Аналіз лексико-семантичного рівня перекладу романів Донато Каррізі засвідчує системність у виборі перекладацьких рішень Любові Котляр. Під час відтворення побутових, культурних та релігійних італійських реалій чітко простежується тенденція до спрощення тексту через генералізацію та додавання пояснювальних лексем. Цей підхід усуває необхідність у додаткових коментарях і полегшує сприйняття сюжетної лінії.

Натомість під час роботи з офіційною юридичною, правоохоронною та криміналістичною термінологією перекладачка віддає перевагу максимальній точності, використовуючи калькування, словникові відповідники та конкретизацію. Така стратегія дозволяє повноцінно відтворити специфічну атмосферу поліцейського розслідування, зберігаючи індивідуальний «професійний» стиль Донато Каррізі в українськомовному просторі.

2.2. Морфологічні трансформації у перекладі творів Донато Каррізі

Морфологічний рівень перекладу є одним із найскладніших для аналізу, оскільки італійська та українська мови належать до різних мовних груп і мають суттєві граматичні відмінності. Італійська мова (романська група) має розгалужену систему дієслівних часів, артиклі, але не має відмінків для іменників. Українська мова (слов'янська група), навпаки, відрізняється багатою відмінковою системою, наявністю категорії виду дієслова (доконаний та недоконаний), проте має меншу кількість часових форм.

Перекладач художнього тексту не може перекладати граматичні форми буквально, інакше текст звучатиме неприродно. Під час перекладу романів Донато Каррізі «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» Любов Котляр активно використовує морфологічні трансформації: замінює частини мови, адаптує часові форми дієслів до української видової системи, компенсує відсутність

певних граматичних категорій та вводить відмінкові форми там, де цього вимагають норми цільової мови.

У табл. 2.2 наведено репрезентативні приклади морфологічних перетворень, виявлених під час аналізу текстів.

Таблиця 2.2

МОРФОЛОГІЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНІВ Д. КАРРІЗІ

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Тип морфологічної трансформації
1	« <i>Signore, dove sta andando?</i> »	«Синьйоре, ви куди?»	додавання кличного відмінка
2	<i>Era andato a trovarla quasi ogni giorno</i>	Він ходив провідувати її майже щодня	заміна часової форми видовою
3	<i>A un serial killer non si sopravvive</i>	Якщо серійний кілер обрав когось своєю жертвою, шансів вижити практично немає	втрата зворотно- безособової форми, компенсація підрядним реченням
4	<i>Tutti volevano parlare con Simon Berish.</i>	Усім кортіло поговорити з Берішем.	заміна особової форми дієслова на безособову
5	<i>...il profilo della montagna.</i>	...гірські контури.	заміна частини мови (іменник → прикметник)
6	<i>...per vedere se ci cascava.</i>	...щоб він попався у розставлену пастку.	модуляція сенсу
7	<i>...il giorno che precede la fine del mondo.</i>	...день напередодні кінця світу...	заміна частини мови (дієслово → прислівник)

Італійська мова не має категорії відмінка для іменників; синтаксичні

зв'язки в ній виражаються за допомогою прийменників та порядку слів.

Українська мова вимагає обов'язкового узгодження за відмінками. У першому прикладі незмінне італійське звертання *Signore* перекладено з додаванням закінчення кличного відмінка — «Синьйоре». Це забезпечує природне звучання прямої мови персонажів відповідно до правил української граматики.

У другому прикладі використано форму *trapassato prossimo (era andato* — давноминулий час), яка вказує на повторювану дію в минулому. В українській мові перекладачка передає цей сенс за допомогою категорії виду — використовує дієслово недоконаного виду минулого часу «ходив». Це структурна заміна, зумовлена розбіжностями між романською системою часів та слов'янською системою видів. У шостому прикладі італійське дієслово у минулому часі (*cascava — imperfetto*) описує ситуацію, у якій персонаж спостерігає за іншим, перевіряючи, чи той «клюне» на підставну інформацію. Українська версія «щоб він попався у розставлену пастку» передає не буквально значення дієслова, а його логічний наслідок: не сам процес «ковтання наживки», а результат — потрапляння у пастку. Це класичний приклад модуляції сенсу: перекладачка замінює вихідний образ на причинно-наслідково пов'язаний із ним, але стилістично більш виразний для українського читача. Водночас введення метафори «розставленої пастки» посилює детективну атмосферу сцени, підкреслюючи навмисність і прорахованість дій персонажів.

У третьому прикладі італійський текст містить типову безособову конструкцію із займенниковою часткою *si (non si sopravvive)*. Українська морфологія не дозволяє створити таку саму коротку безособову форму від неперехідного дієслова «виживати». Тому перекладачка здійснює комплексну граматичну компенсацію — розгортає стислу італійську формулу у повноцінне складнопідрядне речення. Зворотний процес спостерігається в четвертому прикладі: особове дієслово *volevano* («вони хотіли») перекладено українським безособовим дієсловом «кортіло» («Усім кортіло»). Це рішення робить фразу більш емоційною та психологічно точною.

Для уникнення нагромадження однакових частин мови перекладачка регулярно змінює морфологічний статус слів. У п'ятому прикладі італійська конструкція з двох іменників *profilo della montagna* (буквально — «профіль/контур гори») перетворюється на словосполучення «прикметник + іменник» — «гірські контури». Це усуває потребу у використанні родового відмінка і робить вираз більш милозвучним. У цьому прикладі італійське підрядне речення з дієсловом *che precede* («який передує») згортається до одного прислівника «*напередодні*». Така трансформація значно економить мовні засоби та зберігає високу динаміку розповіді.

Аналіз морфологічного рівня перекладу демонструє, що Любов Котляр не намагається копіювати граматичну структуру італійської мови. Основною стратегією на цьому рівні є пошук функціональних відповідників.

Перекладачка успішно долає розбіжності між мовними системами шляхом введення українських відмінкових форм (зокрема кличного відмінка у звертаннях), майстерного маневрування видо-часовими формами дієслів та заміни частин мови для забезпечення стислості тексту. Відсутність певних італійських граматичних категорій (таких як безособове *si*) компенсується синтаксичними перебудовами, що дозволяє зберегти природність звучання українського перекладу.

2.3. Синтаксичні трансформації у перекладі творів Донато Каррізі

Синтаксичний рівень художнього перекладу відображає загальну архітектоніку фраз та композиційну організацію тексту. У детективних романах Донато Каррізі структура речень виконує важливу художню та прагматичну функцію, оскільки через чергування довгих періодів описів і коротких динамічних фраз письменник формує атмосферу психологічної напруги (саспенс). Переклад синтаксичних конструкцій з італійської мови українською вимагає значної перебудови речень. Це зумовлено кардинальними відмінностями між аналітичним ладом італійського синтаксису та синтетичною структурою українського речення.

Дослідження синтаксичних трансформацій у перекладах Любові Котляр дозволяє виявити закономірності структурної адаптації тексту. Зміна побудови речення є обов'язковою умовою для досягнення адекватності перекладу художньої прози. На синтаксичному рівні під час опрацювання романів «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» було зафіксовано використання таких трансформацій, як членування речення, перестановка членів речення, заміна типів зв'язку та заміна синтаксичного типу конструкції. Також у тексті спостерігається свідоме збереження синтаксичного паралелізму порівняно з оригіналом.

Для систематизації виявленого матеріалу нами було укладено зведену табл. 2.3.

Таблиця 2.3

СИНТАКСИЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНІВ Д. КАРРІЗІ

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Тип синтаксичної трансформації
1	<i>...e ciò per confondere l'indiziato...</i>	...щоб дезорієнтувати підозрюваного...	заміна типу зв'язку (сурядного підрядним)
2	<i>Piangere, disperarsi, supplicare non serve a nulla.</i>	Можна плакати, битися у відчаї, благати, але все буде марно.	заміна синтаксичного типу конструкції
3	<i>Un silenzio vuoto, opprimente. Un silenzio senza vita.</i>	Тиша порожня, гнітюча. Тиша без життя.	синтаксичний паралелізм/анафора
4	<i>Era di nuovo solo nella sala interrogatori e continuava a ripetersi che la Shutton e Boris</i>	Він знову залишився один у кімнаті для допитів. І продовжував повторювати собі, що Шаттон і Борис	членування речення

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Тип синтаксичної трансформації
	<i>avevano imbastito l'accusa...</i>	висунули звинувачення...	
5	<i>Il suo gliel'avevano sequestrato insieme alla pistola e al distintivo al momento del fermo.</i>	Його годинник у нього відібрали разом із пістолетом та жетоном під час затримання.	перестановка членів речення
6	<i>...finché non era stato affisso al finestrino l'adesivo...</i>	...доки на шибку не начепили наліпку...	заміна синтаксичного стану конструкції

У першому прикладі в оригіналі використано сурядну конструкцію із займенником (*e ciò per...* — «і це для того, щоб»). В українському перекладі Любов Котляр перебудовує цей фрагмент на класичне підрядне речення мети за допомогою сполучника «щоб». Така заміна типу зв'язку робить структуру фрази більш природною для української мови. У другому прикладі італійський автор застосовує поширений у романській прозі зворот, де незалежні інфінітиви дієслів (*Piangere, disperarsi, supplicare*) виконують роль підмета речення. Прямий переклад таких форм звучить штучно та руйнує стилістику художнього мовлення. Перекладачка замінює неособовий зворот на особову конструкцію, додаючи модальне слово «можна» та сурядний сполучник «але». Це забезпечує точну передачу емоційного стану персонажа.

Третій приклад демонструє ситуацію, коли перекладачка свідомо відмовляється від структурних змін. Повтор синтаксичної моделі «Іменник + означення» (*Un silenzio vuoto... Un silenzio...* — Тиша порожня... Тиша...) разом із парцеляцією відтворено максимально близько до оригіналу. Таке рішення є повністю виправданим. Цей синтаксичний паралелізм виступає важливим засобом створення атмосфери гнітючої порожнечі, тому збереження структури речення допомагає передати індивідуальний стиль автора.

Четвертий приклад ілюструє використання членування речення. Довге

італійське складносурядне речення, ускладнене підрядними частинами, перекладачка розділяє на два самостійні речення в українському варіанті. Таке рішення зумовлене потребою точно передати психологічний стан затриманого героя Беріша. Поділ великої фрази на коротші відрізки робить текст динамічнішим. Це допомагає підсилити відчуття тривоги у сцені допиту, що відповідає критеріям жанру.

У п'ятому прикладі зафіксовано використання перестановки членів речення (транспозиції). В італійському реченні додаток *Il suo* (його годинник) винесено на першу позицію, а підмет та обставини часу розташовані наприкінці структури. Українська грамати́ка вимагає повної зміни порядку слів для дотримання правильного логічного наголосу фрази. Перекладачка переміщує обставину часу «під час затримання» у кінець речення, а дієслово-присудок розташовує всередині конструкції.

Шостий приклад відображає трансформацію заміни пасивного стану конструкції на активний (безособовий). Італійське пасивне речення *...finché non era stato affisso... l'adesivo* перекладається українською мовою за допомогою неособової форми дієслова минулого часу активного стану («не начепили»). Така заміна є типовою, оскільки українська мова надає перевагу активним дієслівним формам замість пасивних конструкцій.

Проведений аналіз синтаксичних трансформацій у перекладах творів Донато Каррізі дозволяє стверджувати, що перебудова структури речень є одним із головних інструментів Любові Котляр для відтворення авторського стилю. Найчастішими прийомами на синтаксичному рівні є заміна типів зв'язку, членування складних речень та зміна пасивних конструкцій на активні. Вони допомагають усунути розбіжності між аналітичним ладом італійської мови та синтетичним ладом українського речення. Водночас збереження синтаксичного паралелізму та парцеляції у ключових епізодах свідчить про прагнення перекладачки повноцінно відтворити ритміку оригіналу, що є важливим фактором для підтримання атмосфери психологічної напруги детективу.

2.4. Стилiстичнi особливостi вiдтворення тексту в перекладi в романах автора

Стилiстичний рiвень художнього твору формує його емоцiйне забарвлення, створює атмосферу та розкриває психологiчнi особливостi персонажiв через їхнє мовлення. Для жанру детективу, в якому працює Донато Каррiзi, характерне поєднання сухих процесуальних описiв iз яскравими метафорами, несподiваними епiтетами та експресивними, iнодi грубими дiалогами. Головне завдання перекладача на цьому рiвнi — зберегти прагматичний потенцiал тексту, тобто викликати в українського читача такi самi емоцiї (страх, напругу, співчуття), якi вiдчуває читач iталiйського оригiналу.

Вiдтворення стилiстичних засобiв часто вимагає вiдмови вiд буквального перекладу. Любов Котляр застосовує рiзноманiтнi стилiстичнi трансформацiї: iнтенсифiкацiю (посилення емоцiйностi), модуляцiю метафор (змiну образу на зрозумiлiший), нейтралiзацiю специфiчних iншомовних образiв та пом'якшення нецензурної лексики вiдповiдно до українських лiтературних норм.

Зiбраний пiд час дослiдження матерiал щодо стилiстичних перетворень систематизовано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

СТИЛІСТИЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНІВ Д. КАРРІЗІ

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Тип стилістичної трансформації
1	<i>...occuparsi del mio cucciolo.</i>	...попiклуватися про мого синочка.	нейтралiзацiя зооморфної метафори
2	<i>La verità gli piombò addosso con una forza spietata.</i>	Правда звалилася на нього усiєю своєю безжальною вагою.	модуляцiя метафори (змiна образу)

№	Приклад (італійська мова)	Переклад (українська мова)	Тип стилістичної трансформації
3	<i>Chanel N°5 permeava già la stanza.</i>	«Шанель № 5» заповнив собою всю палату.	стилістична інтенсифікація
4	<i>Fanculo Roche...</i>	До дідька Роше...	стилістичне пом'якшення експресиву

У першому прикладі італійське слово *cucciolo* (буквально — «дитинча тварини», «щенья») використовується як дуже ніжне, ласкаве зооморфне звертання матері до своєї дитини, що є абсолютно нормативним для італійської лінгвокультури. Однак в українській мові називати дитину «щеньям» чи «дитинчам» у серйозному драматичному контексті означало б надати фразі грубого або комічного відтінку. Перекладачка застосувала прийом доместикації (омашнення) та нейтралізувала зооморфну метафору, замінивши її на традиційний український демінутив «синочок». Це дозволило зберегти емоційний, пестливий тон висловлювання без порушення стилістичної гармонії.

Другий приклад демонструє роботу з розгорнутою художньою метафорою. Італійський вираз *piombare addosso* походить від слова *piombo* (свинець) і буквально означає «впасти важко, як свинець». Українською мовою дослівний переклад «правда впала на нього свинцем» міг би звучати дещо перевантажено. Перекладачка змінює сам образ (модулює метафору), трансформуючи його у вираз «звалилася... усією своєю безжальною вагою». Функція уособлення абстрактного поняття (правди) як руйнівної фізичної сили залишається незмінною, але форма подачі стає більш звичною для українського читача детективної прози.

У третьому прикладі автор описує запах парфумів у лікарняній палаті за допомогою нейтрального італійського дієслова *permeava* («наповнював», «проникав»). Любов Котляр вирішує підсилити емоційний вплив цього опису і

використовує експресивне дієслово «заполонив». Така стилістична інтенсифікація є виправданою: вона підкреслює нав'язливість і силу запаху, додаючи сцені додаткового психологічного напруження.

Четвертий приклад ілюструє підхід перекладачки до відтворення брутальної лайки. Емоційне та грубе італійське слово *Fanculo* в українському перекладі замінено на вираз «До дідька». Відповідно до усталеної традиції українського художнього перекладу, надмірне використання нецензурної лексики часто розцінюється як стилістичний недолік, що може відвертати увагу від сюжету. Перекладачка свідомо пом'якшує експресив, зберігаючи високий градус роздратування персонажа, але залишаючи текст у межах прийнятної літературної норми.

Стилістичний аналіз романів Донато Каррізі доводить, що перекладачка гнучко підходить до відтворення емоційного фону творів. Любов Котляр активно адаптує італійські метафори та образи під українську ментальність, усуваючи культурні розбіжності. Для підтримання детективного саспенсу вона точково застосовує інтенсифікацію, підсилюючи значення окремих дієслів. Водночас у роботі з експресивною та лайливою лексикою простежується чітка тенденція до стилістичного пом'якшення, що дозволяє зберегти динаміку діалогів без порушення загальної естетики художнього тексту.

Висновки до другого розділу

Проведене комплексне лінгвоперекладацьке дослідження романів Донато Каррізі «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» в українському перекладі Любові Котляр дозволяє зробити висновки щодо успішності застосованих стратегій на всіх рівнях мовної системи.

На лексико-семантичному рівні перекладачка застосовує диференційований підхід. Культурні та побутові реалії Італії здебільшого проходять процес генералізації або розгортаються через додавання (експлікацію), що полегшує їх сприйняття реципієнтом. Водночас криміналістична, юридична та поліцейська термінологія відтворюється з

максимальною точністю завдяки калькуванню та конкретизації, що забезпечує достовірність детективного сюжету.

На морфологічному рівні головною проблемою стала розбіжність граматичних систем двох мов. Перекладачка успішно компенсує ці відмінності, послідовно вводячи відсутні в оригіналі форми кличного відмінка у звертаннях, замінюючи частини мови та адаптуючи розгалужену італійську систему дієслівних часів до української видо-часової системи (передача давноминулого часу через недоконаний вид тощо).

На синтаксичному рівні найвиразнішою тенденцією є перебудова структури речень. Членування довгих італійських періодів на короткі фрази та заміна пасивних конструкцій активними допомагає адаптувати текст до норм українського синтаксису і підвищує загальну динаміку розповіді. Проте в епізодах з найвищою психологічною напругою перекладачка свідомо зберігає авторський синтаксичний паралелізм та парцеляцію.

На стилістичному рівні стратегія спрямована на збереження емоційного балансу. Специфічні італійські метафори та епітети одомашнюються (доместикація), груба лайка стилістично пом'якшується, а описи напружених сцен посилюються через інтенсифікацію.

Загалом переклад романів Донато Каррізі українською мовою можна вважати адекватним і високопрофесійним. Любов Котляр зуміла зберегти авторський ідіостиль, специфіку детективного жанру та психологічну глибину персонажів, майстерно адаптувавши італійський художній простір до норм української літературної мови.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне лінгвоперекладознавче дослідження, присвячене визначенню жанрово-стилістичної специфіки сучасного італійського детективу та лінгвістичних особливостей його відтворення українською мовою на матеріалі романів Донато Каррізі «*Il suggeritore*» та «*L'ipotesi del male*» у перекладі Любові Котляр. Результати проведеного порівняльно-зіставного та рівневого аналізу дають підстави для формулювання таких загальних теоретичних і практичних узагальнень.

Сучасний детективний роман початку ХХІ століття зазнав значної жанрової еволюції, що виявляється в ускладненні його архітектоніки, відходом від класичних лінійних канонів раціонального розслідування та заглибленням у глибокий психологізм. Італійський різновид детективу (*giallo*) у творчості Д. Каррізі набуває ознак процедурного психологічного детективу, де збереження формального каркаса розслідування поєднується з конструюванням особливого емоційно-тонального реєстру — саспенсу (атмосфери тривожного чекання й напруги). Це зумовлює високу гетерогенність тексту, який одночасно функціонує у двох площинах: сухому, офіційно-діловому дискурсі правоохоронних органів та експресивному, сугестивному художньому наративі.

Художній простір детективних творів автора є виразним інтеркультурним наративом, що вимагає від перекладача формування гнучкого «перекладацького коду» як цілісної методологічної стратегії. Установлено, що успішність міжмовного трансферу в цій царині залежить від дотримання принципу «перекладацької таємниці» — суворого збереження розподілу інформації, авторських натяків та підтексту, оскільки передчасна експлікація лакун або спрощення лінгвостилістичних засобів призводить до нівелювання детективної інтриги та руйнування авторського задуму.

На лексико-семантичному рівні дослідження виявлено чітку диференціацію перекладацьких прийомів залежно від функціонального призначення лексем. Спеціальна криміналістична, правоохоронна та юридична термінологія, яка забезпечує фактологічну достовірність детективного сюжету,

відтворюється перекладачкою з прагненням до максимальної еквівалентності за допомогою словникових відповідників, конкретизації та калькування.

Натомість під час роботи з італійськими лінгвокультурними й побутовими реаліями та безеквівалентною лексикою Л. Котляр віддає перевагу прийомам генералізації та експлікації (додавання пояснювальних слів), що дозволяє адаптувати текст під когнітивну базу українського реципієнта, усуваючи потребу в обтяжливих позатекстових коментарях.

Морфологічний аналіз матеріалу дослідження унаочнив способи подолання типологічних розбіжностей між аналітичним ладом італійської мови та синтетичною структурою української граматики. Перекладачка відмовляється від механічного копіювання граматичних форм оригіналу, фокусуючись на пошуку функціональних відповідників. Основними морфологічними трансформаціями виступають системне введення категорії кличного відмінка у звертаннях, заміни частин мови для забезпечення милозвучності й лаконічності, а також трансформація розгалужених італійських дієслівних часів минулого зрізу (зокрема *trapassato prossimo* та *imperfetto*) через категорію дієслівного виду в українській мові. Відсутність в українській мові релевантних безособових займенникових конструкцій (із часткою *si*) успішно компенсується синтаксичним розгортанням або модуляцією.

На синтаксичному рівні базовим інструментом адаптації тексту стала перебудова архітектоніки речень. Домінантними прийомами є членування довгих, багатокомпонентних італійських періодів на короткі, динамічні фрази та трансформація пасивних конструкцій оригіналу в активні (або безособові) форми, що повністю відповідає нормам українського узусу й підвищує темпоритм оповіді. Водночас у кульмінаційних моментах розслідування перекладачка свідомо зберігає авторську парцеляцію та синтаксичний паралелізм, що є важливим прагматичним засобом збереження ритміки першотвору та підтримання ефекту емоційного напруження.

Стилістичний рівень перекладу підпорядкований етичному принципу лояльності та концепції «переговорів» між культурами, обґрунтованій У. Еко.

Збереження прагматичного потенціалу детективів Д. Каррізі досягається через компромісні заміни на нижчих рівнях тексту: зооморфні й специфічні італійські метафори проходять процес лінгвокультурної адаптації (доместикації), а брутальна лайлива лексика зазнає стилістичного пом'якшення й делікатнішої евфемізації, що втримує текст у межах української літературної норми, не знижуючи при цьому градуса емоційного напруження діалогів. Задля посилення детективного саспенсу в описах сцен злочинів перекладачка успішно застосовує прийом стилістичної інтенсифікації.

Глобальний аналіз стратегічних орієнтирів дозволяє стверджувати, що перекладацький код Любові Котляр тримається на вивіреному балансі між форенізацією (відчуженням) та доместикацією (одомашненням). Форенізація домінує на рівні збереження ономастичного простору (антропонімів та топонімів) та ключових маркерів італійської правоохоронної системи (наприклад, реалії *carabinieri*), що маркує автентичність художнього простору. Доместикація реалізується на граматичному, синтаксичному та образно-стилістичному рівнях, забезпечуючи плавність, природність сприйняття тексту українським читачем та ідентичну швидкість його руху за детективним сюжетом.

Українські переклади романів «Нашіптувач» та «Гіпотеза зла» є репрезентативними зразками високопрофесійного художнього трансферу, у яких повністю збережено індивідуальний ідіостиль автора, складну психологічну глибину персонажів та специфіку детективного жанру. Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їхнього залучення до розробки спецкурсів із теорії та практики художнього перекладу з романських мов, порівняльної стилістики італійської та української мов, семінаріїв із жанрології сучасної прози, а також при укладанні навчальних посібників та двомовних лінгвокраїнознавчих глосаріїв для студентів-філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бумар К. С. *Лінгвокультурна адаптація вульгаризмів в українськомовних перекладах сучасної італійської прози. Львівський філологічний часопис. Львів, 2020. № 8. С. 20–25.*
2. Володіна М., Рудківський В. Прагматичний потенціал художнього тексту та проблеми його збереження у перекладі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філологія. Київ, 2017. № 2. С. 69–74.*
3. Грон Ю. *Проблеми перекладу реалій як одиниць безеквівалентної лексики в детективному жанрі. LANGUAGE: Codification, Competence, Communication. 2021. № 1 (4). С. 56–65.*
4. Гуляк Т. Траформація детективного жанру в сучасній світовій літературі. *Літературознавчі обрії. Праці кафедри світової літератури. Київ, 2013. Вип. 22. С. 312–316.*
5. Задорожна А. *Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності перекладу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27, т. 2. С. 57–63.*
6. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі перекладів поем Т. Г. Шевченка англійською мовою). Львів : Видавництво при Львівському університеті, 1989. 215 с.
7. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. *Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. № 19, т. 2. С. 148–150.*
8. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні особливості. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
9. Карабан В. І., Карабан А. В. Узусні перекладацькі трансформації та їх роль у художньому перекладі. *Наукові записки НаУКМА. Мовознавство. Київ, 2018. Т. 1. С. 182–188.*

10. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія перекладу (німецько-український напрям). Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 320 с.
11. Козачишина О. Л., Малащук-Вишневська Н. В., Мосійчук А. В. *Категорія часу як засіб творення текстового світу сучасного англомовного поліфонічного роману (на матеріалі роману Джонатана Сафрана Фоера «Everything is Illuminated»)*. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 1, ч. 1. С. 139–144.
12. Коптілов В. В. Першоджерело і переклад: Розмисли і спостереження. Київ : Дніпро, 1972. 174 с.
13. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2008. 448 с.
14. Лалаян Н. С. *Проблеми перекладу крізь призму скопос-теорії*. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2018. Т. 21, № 1. С. 161–167.
15. Нагорнюк М., Нідзельська Ю. Класифікація перекладацьких трансформацій у сучасному перекладознавстві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2025. Вип. 72, т. 2. С. 185–191.
16. Нідзельська Ю. М., Рокоман С. С. *Перекладацькі трансформації як базове поняття сучасної теорії перекладу*. *Science and Innovation of Modern World* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23–25 берез. 2023 р. С. 612–618.
17. Радчук В. Д. Парадокси перекладу. *Всесвіт*. Київ, 2002. № 5/6. С. 153–161.
18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
19. Советна А. В., Лісун О. В. Лексико-синтаксична організація сучасного детективного тексту та проблеми її перекладу. *Південний архів. Філологічні науки*. Херсон, 2019. Вип. 78. С. 144–149.
20. Хан О. Г. Композиційно-сюжетна структура детективного тексту як об'єкт перекладу. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2012. № 50. С. 204–208.

21. Хан О. Г. Архітектоніка інтриги в кримінальному наративі: перекладознавчий аспект. *Наукові записки кафедри перекладу*. Київ, 2019. Вип. 11. С. 102–107.
22. Хіміч А. В. Підтекст як режисерський спосіб передачі характеру персонажа у конвенційних сценах детективу. *Екранні мистецтва*. 2024. С. 174–180.
23. Ципанов С. О. Генеза і типологія жанру детективу: ідеологеми і мистецькі пошуки. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Вип. 2 (213). С. 396–400.
24. Basili M. Narrare il crimine: gli sviluppi del poliziesco anglofono e germanofono. *Testo e Senso*. 2024. N. 27. P. 7–28.
25. Casoli M. Personaggi tra giallo e noir. La diversità etnica nella serialità televisiva *crime italiana*. *Scritture Migranti*. 2021. N. 15. P. 41–63.
26. Eco U. Dire quasi la stessa cosa. Esperienze di traduzione. Milano : Bompiani, 2003. 395 p.
27. Huet M. Translated Contemporary Crime Fiction as Intercultural Narratives: Constructing National Cultures Through the Act of Translation : PhD thesis / University of Portsmouth. Portsmouth, 2024. 342 p.
28. Seago K. Introduction and overview: crime (fiction) in translation. *The Journal of Specialised Translation*. 2014. Issue 22. P. 2–14.
29. Turro A. Alla scoperta del romanzo giallo. Una lettura di «La donna della domenica» di Fruttero & Lucentini : tesi di laurea triennale / Università degli studi di Padova, Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari. Padova, 2023. 114 p.
30. Wu B., Hua J., Chen R. Translating Detective and Mystery Stories: A Skopos Perspective. *Journal of Critical Studies in Language and Literature*. 2025. Vol. 6, Issue 2. P. 11–19. URL: <https://doi.org/10.46809/jcsll.v6i2.323>

СПИСОК ЕМПІРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

31. Каррізі Д. Гіпотеза зла : роман / пер. з італ. Л. Котляр. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 384 с.

32. Каррізі Д. Нашіптувач : роман / пер. з італ. Л. Котляр. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 416 с.
33. Carrisi D. Il suggeritore. Milano : Longanesi, 2009. 464 p.
34. Carrisi D. L'ipotesi del male. Milano : Longanesi, 2013. 432 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

34. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
35. Італійсько-український, українсько-італійський словник / уклад. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2013. 1568 с.
36. Новий англо-український, українсько-англійський юридичний словник / уклад. Л. М. Черноватий, В. І. Карабан. Вінниця : Нова Книга, 2009. 656 с.
37. Vocabolario della lingua italiana *Treccani* : in 5 vol. / Istituto della Enciclopedia Italiana. Roma, 1986–1997.

СПИСОК ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ

38. Dizionario Biografico degli Italiani. URL: <https://www.treccani.it/biografico/> (дата звернення: 20.06.2026).
39. Dizionario di italiano Sabatini Coletti online. URL: https://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/ (дата звернення: 20.06.2026).
40. Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti Treccani. URL: <https://www.treccani.it/enciclopedia/> (дата звернення: 20.06.2026).
41. European e-Justice Portal: Legal terminology. URL: <https://e-justice.europa.eu/> (дата звернення: 20.06.2026).
42. Repubblica.it: Edizione online del quotidiano la Repubblica. Spettacoli e Cultura. URL: <https://www.repubblica.it/> (дата звернення: 20.06.2026).

RIASSUNTO

Il presente lavoro di tesi triennale è dedicato all'analisi multidimensionale delle caratteristiche traduttive dei romanzi gialli italiani in lingua ucraina, prendendo come caso di studio le celebri opere dello scrittore contemporaneo Donato Carrisi: "Il suggeritore" (2009) e "L'ipotesi del male" (2013), tradotte in ucraino da Liubov Kotliar per la casa editrice "KSD".

L'attualità della ricerca risiede nel notevole successo editoriale del genere poliziesco e del thriller psicologico italiano in Ucraina, a fronte di una evidente carenza di studi scientifici sistematici dedicati alla ricezione e alla trasposizione linguistica dell'idioletto carrisiano nel panorama translatologico ucraino. Il lavoro intende colmare questo vuoto accademico esaminando i meccanismi di interazione tra il sistema linguistico italiano e quello ucraino nell'ambito della prosa letteraria ad alta tensione.

L'obiettivo principale della tesi consiste nell'identificare ed esaminare le strategie complessive, i metodi e le trasformazioni adoperati per riprodurre le peculiarità di genere, il lessico giuridico-forense e l'atmosfera specifica dei romanzi di Carrisi. L'oggetto della ricerca è costituito dai testi originali in italiano e dalle loro versioni ucraine, mentre il soggetto comprende le trasformazioni lessicali, grammaticali e stilistiche. La metodologia si avvale di un approccio integrato, combinando il metodo descrittivo-analitico, comparativo-contrastivo, l'analisi contestuale e la classificazione per livelli linguistici.

L'analisi del livello lessico-semantico evidenzia un approccio differenziato: la terminologia specialistica della criminologia e delle procedure di polizia viene riprodotta con la massima accuratezza attraverso il calco e la corrispondenza dizionaria, mentre i realia culturali e quotidiani italiani vengono prevalentemente adattati tramite la generalizzazione e l'esplicitazione. Sul piano morfologico, la traduttrice supera le discrepanze tipologiche tra l'italiano e l'ucraino ricorrendo alla categoria dell'aspetto verbale ucraino per rendere i tempi passati (imperfetto, trapassato prossimo) e inserendo il caso vocativo nelle formule di allocuzione.

A livello sintattico, i lunghi periodi ipotattici italiani vengono segmentati in proposizioni più brevi e incisive per incrementare il ritmo narrativo; tuttavia, nei momenti di massima tensione, viene conservato il parallelismo sintattico per preservare l'effetto della suspense. Dal punto di vista stilistico si osserva l'addomesticamento delle metafore e l'attenuazione eufemistica del linguaggio volgare per mantenere il testo nei limiti della norma letteraria ucraina, pur salvaguardando l'intensità emotiva dei dialoghi.

In conclusione, il codice traduttivo di L. Kotliar dimostra un perfetto equilibrio tra estraneamento (mantenimento di antroponimi, toponimi e istituzioni) e addomesticamento linguistico.